

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılında Sosyal Bilimlerde Kalite: Açık ve Uzaktan Öğrenmeye Bir Bakış ¹

Emin ÖZEN ²

Başvuru Tarihi: 30.05.2023

Kabul Tarihi: 11.10.2023

Makale Türü: Derleme

Öz

Cumhuriyetimizin 100. yılına girdiğimiz 2023 yılında açık ve uzaktan öğrenmeye ilgi ve talebin artarak devam ettiği görülmektedir. Global Covid-19 salgınıyla birlikte, eğitimin tüm (yükseköğretim ve K12) kademelerinde açık ve uzaktan öğrenme yöntemi aracılığıyla eğitim sağlayan okul/kurumların ve bu öğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenenlerin sayısındaki hızlı artış, Türkiye'de olduğu gibi diğer ülkelerde de açık ve uzaktan öğrenmede kalite konusunun önemini ortaya çıkarmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesi konusunda bölgesel ve uluslararası sistem içerisindeki geçmiş yüzyılına dair değerlendirmelerin yanı sıra gelecek yıllara yönelik eğilimlerin de araştırma konusu yapılması önemli görülmektedir. Bu bağlamda çalışma; Cumhuriyetimizin 100. yılı itibarıyla ülkemizin açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesi üzerine mevcut durumunun tespit edilerek sonraki dönemde yapılacak çeşitli iyileştirmeler aracılığıyla ülkemizin bu alanda daha rekabet edebilir duruma gelmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma; nitel araştırma yönteminin anlatsal inceleme modelinde desenlenen bir derleme çalışmasıdır. Çalışma kapsamında kalite kavramları, yükseköğretimde/sosyal bilimlerde kalite çalışmaları, açık ve uzaktan öğrenmede kalite süreçleri üzerine değerlendirmeler ve bilgilendirmelere yer verilmektedir. Çalışmanın sonucunda, Cumhuriyetimizin 100 yıllık döneminde yükseköğretimde sosyal bilimlerin alt alanı olan açık ve uzaktan öğrenmede kalite üzerine gerçekleştirilen çalışmalar, tanımlar, geliştirilen standartlar vb. ışığında; öğrencilere nitelikli açık ve uzaktan öğrenme ortamları sunmanın önemli olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. İlaveten ülkemizin bu alanda uluslararası arenada rekabet edebilirliğini artırmak amacıyla öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Açık ve Uzaktan Öğrenme, Kalite ve Akreditasyon, Açık ve Uzaktan Öğrenmede Kalite, Sosyal Bilimlerde Kalite, Kalite Güvencesi

Atf: Özen, E. (2023). Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılında sosyal bilimlerde kalite: Açık ve uzaktan öğrenmeye bir bakış. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(Özel Sayı), 357-374.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Milli Eğitim Bakanlığı, Ölçme ve Değerlendirme Birimi, eminozen@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7026-1503

Quality in Social Sciences in the 100th Year of the Republic of Turkey: A Look at Open and Distance Learning

Emin ÖZEN³

Submitted by: 30.05.2023

Accepted by: 11.10.2023

Article Type: Review

Abstract

As we enter 2023, the 100th anniversary of our Republic, it is seen that the interest and demand for open and distance learning continues to increase. With the global Covid-19 pandemic, the rapid increase in the number of schools/institutions providing education through open and distance learning at all levels of education (higher education and K12) and the number of learners studying in these educational institutions reveals the importance of quality in open and distance learning in other countries as well as in Turkey. In addition to evaluating the past century in the regional and international system regarding the quality of open and distance learning in the Republic of Turkey, it is also important to investigate the trends for the coming years. In this context, this study was carried out in order to determine the current situation of our country in terms of quality in open and distance learning as of the 100th anniversary of our Republic and to ensure that our country becomes more competitive in this field with various improvements to be made in the coming period. This study is a compilation study designed with the narrative analysis technique of qualitative research method. As a result of the study, it was concluded that it is important to provide qualified open and distance learning environments for students. In addition, suggestions were made to increase the competitiveness of our country in the international arena in this field.

Keywords: *Open and Distance Learning, Quality and Accreditation, Quality in Open and Distance Learning, Quality in Social Sciences, Quality Assurance*

³ Milli Eğitim Bakanlığı, Ölçme ve Değerlendirme Birimi, eminozen@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7026-1503

Giriş

Cumhuriyetimizin 100. yılına girdiğimiz 2023 yılında sosyal bilimlerin alt alanı olan açık ve uzaktan öğrenmeye ilgi ve talebin artarak devam ettiği görülmektedir. Eğitimdeki teknolojik gelişmeler, özellikle web tabanlı teknolojilerin kullanımı, esnek öğrenme ortamlarının oluşumu ve çevrimiçi öğrenme platformlarının yaygınlaşması, açık ve uzaktan öğrenmenin popülerliğinin artmasının sebepleri arasında gösterilebilir. Ayrıca açık ve uzaktan öğrenme yönteminin öğrenenlerin kendi öğrenme hızlarını ve stillerini kontrol etmelerine olanak tanıdığı ve bu nedenle öğrenme deneyimlerini daha etkili hale getirdiği söylenebilir (Johnson ve Aragon, 2003, s. 3). 2020 yılında dünya çapında başlayan global Covid-19 salgınıyla birlikte, eğitimin tüm kademelerinde (yükseköğretim ve K12) açık ve uzaktan öğrenme yöntemi aracılığıyla eğitim sağlayan okul/kurumların ve bu öğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenenlerin sayısındaki hızlı artış, Türkiye’de olduğu gibi diğer ülkelerde de açık ve uzaktan öğrenmede kalite konusunun önemini ortaya koymaktadır (Özen, 2022, s. 17). Açık ve uzaktan öğrenmenin sürekli ve sürdürülebilir olması için, kalitenin standartlar bağlamında geliştirilmesi ayrıca da kalitenin temel boyutlarının belirlenmesi gerektiği düşünülmektedir (Liber ve Olivier, 2003, s. 15). Araştırmalara göre, Cumhuriyetimizin kuruluşundan 100. yılına açık ve uzaktan öğrenmede kalite konusu farklı perspektiflerle ele alınmaktadır. Bu perspektiflerden bazıları; pedagojik sunum, öğretim planlaması, uzaktan eğitimin felsefi ve teorik temelleri ile tarihi, öğrenenlerin durumu ve motivasyonları, içeriğin aktarımı, öğrenen destek hizmet birimleri içerisindeki iletişim süreçleri, yönetsel süreçler, finans hesapları, sistem yapıları ve uzaktan öğretimin gelişim durumu olarak ifade edilebilir.

Türkiye Cumhuriyeti’nde açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesi konusunda bölgesel ve uluslararası sistem içerisindeki 21. yüzyıla dair değerlendirmelerin yanı sıra gelecek yıllara yönelik eğilimlerin de araştırma konusu yapılması önemli görülmektedir. İlaveten Cumhuriyetimizin 100. yılı itibarıyla ülkemizin açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesi üzerine mevcut durumunun tespit edilerek, bu alanda sonraki dönemde yapılacak çeşitli iyileştirmeler aracılığıyla ülkemizin küresel dünyada daha rekabet edebilir duruma gelmesini sağlamak önem arz etmektedir.

Tüm bu ifadeler bağlamında çalışmanın amacını; Cumhuriyetimizin 100. yılı itibarıyla ülkemizin açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesi üzerine mevcut durumunun tespit edilerek sonraki süreçlerde ilgili alanda kalitenin geliştirilmesine yönelik öneriler getirmek oluşturmaktadır. Ayrıca sosyal bilimlerde ve uzaktan öğrenme alanında kalite üzerine yayınlanmış bilimsel çalışmaların taranması aracılığıyla elde edilen verilerden açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesine ilişkin durum tespitini gerçekleştirmenin ve ülkemizde eğitim kalitesinin yükselmesi adına gelecekteki çalışmaların nasıl olması gerektiğine ilişkin ipuçları sunmanın gerekli olduğu düşünülmektedir.

Kavramsal Çerçeve

Kalite Kavramları

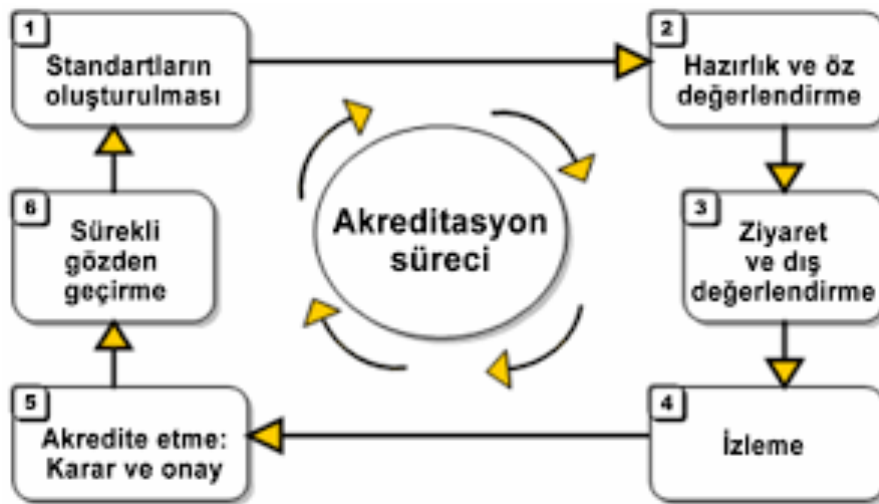
Sanayileşmenin etkisiyle gerçekleşen bilimsel ilerlemeler, teknolojik yenilikleri beraberinde getirerek hayatımıza dinamizm katmaktadır. Bu gelişmeler, kalite, güvenilirlik ve standartların önemini arttırmıştır (Bayburt ve Eğin, 2021, s. 26). Teknolojinin hızlı gelişimi, ülkeleri yenilik yapmaya ve kalite araştırmalarına teşvik etmektedir (Cansoy, 2018, s. 18). Kavram olarak kalite, "nasıl niteliksel olmakta" anlamına gelir ve kullanım amacına göre çeşitli şekillerde ifade edilebilir (Şimşek, 2004, s. 66). Bu ifadelerden hareketle, kalitenin birden fazla yönü ve farklı kullanım alanları olduğu görülmektedir (Mahiroğlu ve Buluç, 1999, s. 29).

Alanyazındaki kalite tanımlarına bakıldığında, kaliteyi "bir amaca hizmet etmek, farklılığı ve üstünlüğü ifade etmek, memnuniyet verici bir hizmet sağlamak ve onaylanmış sorumlulukları gerçekleştirmek" şeklinde tanımlamak mümkündür (Efil, 1996, s. 38; Özen, 2022, s. 45). Bu özellikler, bir eğitim sistemi veya programında da aranan nitelikler olarak ifade edilmektedir.

Gelişen teknoloji ile birlikte ürünlerdeki artan farklılık ve çeşitlilik, kalitenin tek başına yeterli olmadığı anlamına gelmektedir. Bu durumda ürünlerin amaca uygunluğu, kaliteyi, dayanıklılığı ve teknik güvenliği garanti altına almak için akreditasyon ihtiyacı doğmuştur. (Eurocons, 2020). Bu sebeple, akreditasyon kavramı, ürünlerin istenilen standartları karşılamasını sağlamak için giderek daha önemli hale gelmektedir.

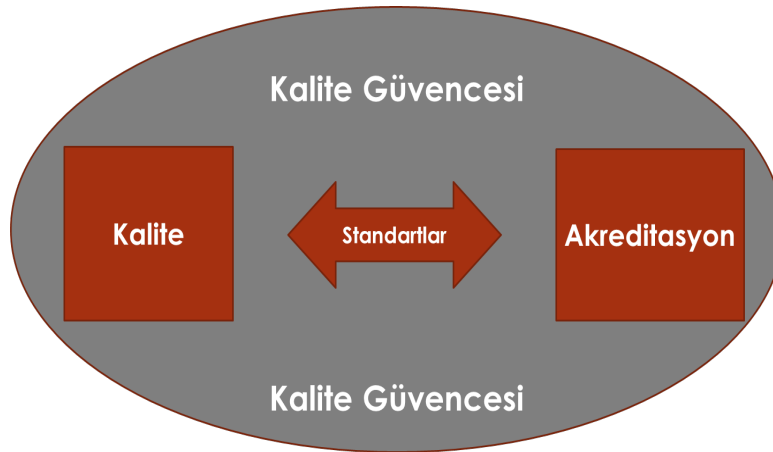
Kalite güvencesi, yükseköğretim kurumlarının veya programlarının belirlenmiş kriterlere göre sürekli değerlendirilmesiyle gerçekleştirilir ve bunun için akreditasyon gibi araçlar kullanılır (Güler ve Soyer, 2021, s. 121). Akreditasyon, bir program, tesis veya organizasyonun kalitesini belirli standartlara göre değerlendiren bir süreçtir (Oakes vd. 1999, s. 59). Kalite güvencesi de yükseköğretim kurumlarının belirlenmiş kriterlere göre sürekli olarak değerlendirilmesiyle gerçekleştirilir. Akreditasyon ve kalite güvencesi birlikte çalışarak, yükseköğretim programlarının ve üniversitelerin kalitesini artırmayı hedefler (Bakioğlu ve Ülker, 2015, s. 166). Akreditasyon sisteminin başarısı, sürece girdilerin ve tahsis edilen kaynakların kalitesine bağlıdır.

Tüm bu ifadeler bağlamında; bir ürün/hizmetin kalitesinin kontrol edilmesi, belirli bir kalite standardına göre belgelendirilmesi ve sürdürülebilmesi için kalite standartlarının belirlenmesi ve uygulanması gerekmektedir. Akreditasyon, belirli bir kalite standardına uygunluğun doğrulanması ve kabul edilmesi olarak ifade edilebilir. Akreditasyon süreci Şekil 1’de ayrıntılı bir biçimde gösterilmiştir.

Şekil 1. Akreditasyon Süreci (Aktan ve Gencel, 2010)

Şekil 1’de görüldüğü üzere akreditasyon süreci standartların oluşturulması ile başlayan, altı basamaktan oluşan döngüsel bir süreçtir. Sonuç olarak kalite ile ilgili kavramlar toparlanacak olursa; herhangi bir programın, ürünün, hizmetin hangi niteliklere sahip olması gerektiği kalite standardı, belirlenen standartların sağlanıp sağlanmadığı üzerine gerçekleştirilen değerlendirmeler akreditasyon ve bu standart belirlemeden başlayıp tüm akreditasyon süreçlerini de içine alan sistem kalite güvence sistemi olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda kalite güvence sisteminin bileşenleri Şekil 2’de yer almaktadır.

Şekil 2. Kalite Güvence Sisteminin Bileşenleri

Yükseköğretimde Kalite Çalışmaları

Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitimin genel sisteminin yapılandırılması ve sisteme yön verilmesi T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) ortak çalışmaları ve kordinesi aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (Şişman, 2005, s. 16). Yükseköğretimde 21. yüzyılın gerektirdiği kaliteli eğitim-öğretim seviyesini yakalamak, değişimlere ve kayıtsız kalmamak amacıyla kalite güvence ve akreditasyon sistemleri işe koşulmaktadır (Bakioğlu, 2009, s. 25). Cumhuriyet tarihimizde yükseköğretimde kalite, kalite güvence sistemleri, akreditasyon vb. bir dizi çalışma gerçekleştirilmiş ve eğitimde kalitenin artırılmasına yönelik farklı oluşumların kurulduğu görülmüştür. Bu oluşumlar aşağıda detaylandırılmaktadır.

Ülkemizde 1981 yılında kabul edilen 2547 Sayılı Kanun (Yükseköğretim) ile kurulan Yükseköğretim Kurulu (YÖK), yükseköğretimde planlama ve yönetim merkezi olarak görevlendirilmiştir. Bu görevler çerçevesinde, dünya genelinde üniversitelere bırakılan bazı yetkilerin (örn. öğretim planlaması, düzenlemesi, denetlemesi vb.) YÖK tarafından merkezi olarak yürütülmesiyle, merkezi bir yapı oluşturulmuştur. YÖK, kalite denetimi amacıyla kullanılan en önemli araç olarak bölüm ve program açma ile öğrenci alımına ilişkin kararların YÖK onayına tabi tutulmasını benimsemektedir. 1997 yılında YÖK ve İngiltere Konsolosluğu işbirliğiyle başlatılan "Türk Üniversiteleri Kalite Belirleme Projesi", Türk üniversitelerinin kalitesini artırmayı, akreditasyonu yaygınlaştırmayı, kurum içi değerlendirme, akran denetimi, performans değerlendirmesi, sonuçların raporlanması ve ulusal kalite ofisi kurulumunu hedefleyen bir kalite güvence sistemi oluşturma amacı taşımaktaydı. Ne yazık ki, bu proje hayata geçirilememiştir.

Öğretmen yetiştiren fakültelerde kalite artırıcı iyileştirmeler kapsamında, öğretmenlerin eğitimine ilişkin akreditasyonu çalışmaları 1998-99 öğretim yılından itibaren gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, 1990'lı yılların başlarında, ilgili mühendislik programlarında uluslararası kalite güvencesi sağlamak amacıyla Accreditation Board for Engineering and Technology (ABET) değerlendirme süreci uygulanmıştır. Bu süreçlerin ardından, 2002 yılında Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu (MÜDEK) kurularak ulusal kalite güvencesi sağlanmıştır. Yükseköğretim kurumlarının kalite kültürünü geliştirme çalışmaları arasında Avrupa Üniversiteler Birliği'nin (EUA) "Kurumsal Değerlendirme Programı" ve "Kalite Kültürü Projesi" önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği'nin kabul edildiği 2005 yılında, bu yönetmelik çerçevesinde Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) kurulmuştur. Bu yönetmelik, kurumların kalite düzeylerini geliştirmek, onaylamak ve tanımak amacıyla hazırlanmıştır (Tezsürücü ve Bursalıoğlu, 2013, s. 43).

YÖDEK, kalite güvence süreçlerini temel alarak kurumların her sene "iç değerlendirme" çalışmalarını yapmalarını ve kurumsal olarak stratejik planlarını oluşturmalarını teşvik etmektedir. Bu süreçte, kurumlar sürekli iyileştirme çalışmalarını gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, YÖDEK bunun yanında beş senede bir olacak şekilde kurumların "dış değerlendirme" süreçlerini gerçekleştirmelerini de öngörmektedir. Bu değerlendirme süreci, kurumların kalitesini dışarıdan bağımsız bir şekilde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu sayede, yükseköğretim kurumları sürekli olarak kalite standartlarını gözden geçirerek gelişmeye devam etmektedir.

Türkiye'deki yükseköğretim sisteminde kalite konusu, özellikle son yıllarda giderek artan bir önem kazanmıştır. Bu bağlamda Cumhuriyetimizin 100. yılında Türkiye'nin eğitim basamaklarında önceliklerinin ve mevcut durumunun bilinmesi, kalite güvencesi konusunda atılacak adımların belirlenmesi önemli görülmektedir. Bu süreçte, çeşitli yasal düzenlemeler, kurumsal yapılanmalar ve uluslararası standartlara uyum sağlamaya yönelik çabalar yer almıştır.

1961 yılında yürürlüğe giren ve yükseköğretimde önemli bir dönüm noktası olan "Yükseköğretim Kanunu" ile, üniversitelerin akademik özerkliği ve bilimsel özgürlüğü koruma altına alınmıştır. Ancak, yükseköğretimde kalite yönetimi ve akreditasyon gibi kavramlar o dönemde henüz gündeme gelmediği görülmektedir.

1990'larda Türkiye'de yükseköğretim sistemi hızla genişlemiş, yeni üniversiteler kurulmuş ve öğrenci sayısı artmıştır. Bu dönemde, üniversitelerin eğitim kalitesini artırmak ve uluslararası standartlara uyum sağlamak için akreditasyon çalışmaları başlatılmıştır.

2005 yılında yürürlüğe giren "Yükseköğretim Kanunu" ile, yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyonun önemi vurgulanmıştır. Bu kanunla birlikte, Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) kurulmuş ve üniversitelerin kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri daha sistemli hale getirilmiştir.

2011 yılında ise, "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği" yayınlanarak, üniversitelerin kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri daha da detaylı bir şekilde belirlenmiştir. Bu yönetmelikle, ulusal ve uluslararası standartlara uyumlu bir şekilde kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri yürütülmesi hedeflenmiştir.

Son yıllarda, Türkiye'deki yükseköğretim sistemi uluslararası standartlara uyumlu hale getirilmeye çalışılmaktadır. Özellikle, Avrupa Yükseköğretim Alanı'na uyum sağlamak için çeşitli çalışmalar yürütülmekte ve üniversitelerin akreditasyon süreçleri daha da güçlendirilmektedir (Sağlam, Özüdoğru ve Çıray, 2011, s. 92).

Cumhuriyetimizin 100.yılında Türkiye'deki yükseköğretim sistemi kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri açısından oldukça gelişmiş durumdadır. Üniversiteler, ulusal ve uluslararası standartlara uygun bir şekilde kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerini yürütmektedirler.

Açık ve Uzaktan Öğrenmede Kalite

Kalite güvencesi ve akreditasyon, yükseköğretim gündeminde örgün eğitimin yanı sıra açık ve uzaktan öğrenme alanında da önemli bir yer tutmaktadır (YÖK, 2004, s. 21). Öğrenenlerin sınır ötesi değişimleri, uluslararası üniversiteler ve globalleşen dünya, eğitim hizmetinin serbest dolaşımıyla birlikte açık ve uzaktan eğitimde diploma geçerliliği, kalite güvencesi ve akreditasyon uygulamalarının ülkeler arası ilişkilerde önemli bir gündem maddesi haline gelmesine neden olmuştur (YÖK, 2007, s. 25). Bu bağlamda, açık ve uzaktan öğrenme sağlayan kurumlarının ve bu kurumlarda eğitim alan öğrenci sayısının hızla artması, kalite konusunda kaygılara sebep olmaktadır (Belawati, 2010, s. 19).

Açık ve uzaktan öğrenme yöntemiyle öğretim sağlayan oluşumların, kuruluşların/kurumların ve programlarının akreditasyonu ile ilgili çeşitli uygulamalar gözlenmektedir (Jung ve Latchem, 2012, s. 17). Bazı ülkelerde, açık ve uzaktan öğrenme kurumları ve programları, örgün eğitimde akreditasyon çalışmaları yürüten kuruluşları tarafından akredite edilmektedir. Bu durumda, belli başlı kuruluşlar açık ve uzaktan öğrenmeyi farklı değerlendirme yöntemleriyle akredite ederken, diğerleri ise açık ve uzaktan öğrenme program ve uygulamalarını örgün eğitimle benzer şekilde değerlendirmektedir (Jung ve Latchem, 2012, s. 17).

Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Hindistan gibi ülkelerde açık üniversitelerin varlıklarından dolayı özellikle açık ve uzaktan öğrenme kurumları veya programlarının akreditasyonu ile ilgilenen özel akreditasyon kuruluşları bulunmaktadır. Bu kuruluşlardan bazıları; Amerika Yükseköğretim ve Akreditasyon Derneği (AAHEA), Amerikan Uzaktan Eğitim Konsorsiyumu (ADEC), Amerikan Öğretmenler Federasyonu (AFT) Yükseköğretim Akreditasyon Konseyi (CHEA), Yükseköğretim Politikaları Enstitüsü (IHEP) Maryland Çevrimiçi Konsorsiyumu (MOL), Kuzey Amerika Online Eğitim Komisyonu (NACOL), Güney Bölge Eğitim Kurulu (SREB), Sloan Konsorsiyumu (Sloan-C), Batı Eyaletlerarası Yükseköğretim Komisyonu (WICHE) olarak ifade edilebilir. Ülkemizde ise AUDAK (Açık ve Uzaktan Öğretim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği) adında bir kuruluş 2017 yılında faaliyete geçmiştir. AUDAK, açık ve uzaktan öğretim veren kurumlara yönetim ve organizasyon konularında bilgilendirme yapmak, kurumları/programları incelemek, değerlemek ve akreditasyon süreçlerini yürütmek amacıyla kurulmuştur (AUDAK, 2017). Ancak Açık ve Uzaktan Öğretim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-AUDAK'ın Kalite Değerlendirme Tescil Belgesi 21 Nisan 2021 tarihli Yükseköğretim Kalite Kurulu toplantısında iptal edilmiştir.

Akreditasyon sistemlerinin oluşturulmasında ulusal bağlam ve kuruluş amacının önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Bu nedenle, bir ülkedeki akreditasyon sistemlerinin özellikleri, o ülkenin kültürü, altyapısı ve eğitim sistemi gibi faktörlere bağlı olarak farklılık göstermektedir (Jung vd., 2011, s. 127).

2000'li yılların başında küresel trende uygun olarak Türkiye Cumhuriyeti'nde açık öğretim programları ve uzaktan öğretim yöntemi ile eğitim veren kurumların sayısı yüksek bir ivme hızıyla artmıştır. Bununla birlikte, açık ve uzaktan eğitimde ülkemizde mevcut bir akreditasyon süreci ve değerlendirme mekanizması bulunmamaktadır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) uzaktan eğitim komisyonu tarafından sadece yeni açılacak programlar değerlendirilmekte ve bu inceleme sonucunda programların açılması ya da açılmamasına karar verilmektedir (YÖK, 2014, s. 20). Tüm bu ifadeler, açık ve uzaktan eğitimde kalite güvencesi ve akreditasyonun eksikliğini ve önemini vurgulamaktadır.

2020 yılında, Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından Covid-19 pandemisiyle paralel olarak hız kazanan uzaktan ve karma eğitim uygulamalarının kalite güvencesi süreçlerini değerlendirmek hedefiyle 2020 yılında uzaktan eğitime kalite güvencesine ilişkin değerlendirme ölçütleri rehberi yayınlanmıştır. Yeni süreçte, karma eğitim olarak da adlandırılan modelin beraberinde bazı gereklilikleri getirdiği vurgulanmaktadır (YÖKAK, 2020, s. 13).

Bu rehberde belirtilen gereklilikler şöyle ifade edilebilir (YÖKAK, 2020):

1. Teknolojik Altyapı: Uzaktan eğitimde etkili bir şekilde kullanılacak uygun teknolojik altyapının sağlanması gerekmektedir. İnternet bağlantısı, uygun yazılımlar ve diğer teknolojik araçlar öğrencilerin eğitime erişimini ve katılımını kolaylaştırmalıdır.
2. İçerik ve Materyaller: Uzaktan eğitimde kullanılacak içerik ve materyallerin kaliteli, güncel ve öğrenci odaklı olması önemlidir. İçeriklerin öğrenme hedeflerini desteklemesi ve farklı öğrenme stillerine uygun olması sağlanmalıdır.

3. Öğretim Süreci: Uzaktan eğitimde öğretim süreci etkili bir şekilde planlanmalı ve yönetilmelidir. İyi tasarlanmış ders planları, etkileşimli öğrenme ortamları ve öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi sağlayacak yöntemler kullanılmalıdır.
4. Değerlendirme ve Geribildirim: Uzaktan eğitimde öğrencilerin değerlendirilmesi ve geribildirim süreçleri önemlidir. Etkili değerlendirme araçları ve süreçleri kullanılarak öğrencilerin öğrenme düzeyleri değerlendirilmeli ve gelişimlerine yönelik geribildirim verilmelidir.
5. Destek Hizmetleri: Uzaktan eğitimde öğrencilere yönelik destek hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir. Öğrencilerin teknik sorunlarına yardımcı olacak destek birimleri, öğrenci danışmanlığı ve akademik destek gibi hizmetler sunulmalıdır.

YÖKAK tarafından yayınlanan bu gerekliliklerin dikkate alınması, uzaktan eğitimde kalite güvencesinin sağlanması ve öğrencilerin başarılı bir şekilde eğitim almalarının desteklenmesi açısından önemli görülmektedir. YÖKAK 'ın yayınladığı rehber, eğitim kurumları ve öğretim elemanları için bir yol haritası niteliği taşımaktadır. Rehberde yer alan kalite güvencesi ölçütleri ve değerlendirme süreçleri, açık ve uzaktan eğitimin standartlarının belirlenmesine ve sürekli iyileştirmenin sağlanmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

İlgili Araştırmalar

Cumhuriyetimizin 100. yılı perspektifinde bu döneme kadar açık ve uzaktan öğrenme alanında kalite üzerine gerçekleştirilen çalışmalar bu bölümde detaylandırılmakta ve literatürün analizi sunulmaktadır.

Türkiye'de uzaktan eğitimde işleyiş ve üzerine yapılan ilk çalışmanın, Demiray (1995) tarafından kaleme alınana "İlkeler İşleyişi ve Örnekleriyle Açıköğretim" isimli çalışma olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye'deki açık öğretim sisteminin kalitesini değerlendirmektedir. Bu çalışma, uzaktan eğitimde kalite konusunda farkındalık yaratma ve önemli sorunlara dikkat çekme amacı taşımaktadır. Çalışmada, açık öğretim sisteminin özellikleri, kalite sorunları ve çözüm önerileri ele alınmaktadır. Bu makale, Türkiye'de uzaktan eğitimde kalite üzerine yapılan erken dönem çalışmalardan biri olarak kabul edilmektedir. Sonraki dönemlerde uzaktan eğitimde kalite üzerine gerçekleştirilen çalışmaların 2010'lu yıllardan sonra yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışmalardan bazıları şöyledir:

Koçdar (2011), doktora tezi çalışmasında, uzmanların görüşüne dayanarak ülkemizde açık ve uzaktan eğitimin akreditasyonu için bir model önerisi sunmuştur. Açık ve uzaktan eğitim alanında akreditasyon ve kalite güvence sistemlerinin kurulması ve geliştirilmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Ayrıca, çalışmanın amacı bu sistemlerin geliştirilmesine yönelik öneriler sunmaktır. Aynı zamanda, Türkiye için bir model önerisi de çalışmanın kapsamında sunulmaktadır.

Uysal (2011) doktora tezi çalışmasında, çevrimiçi eğitimin kalitesini meslek yüksekokulları ekseninde değerlendirmiş ve mesleki yükseköğretim kurumlarındaki çevrimiçi derslerin kalite standartları üzerine bir çalışma yürütmüştür. Çalışma bir referans çerçevesi geliştirmiş ve mesleki yükseköğretim kurumlarında çevrimiçi kursların kalitesinin incelenmesi ve çevrimiçi eğitimin iyileştirilmesi için öneriler sunmuştur.

Can (2012), çalışmasında; akreditasyon düzeylerinin yeterliğini uzaktan eğitim bağlamında incelenmiştir. Buna istinaden çalışmasında öğretmen, öğrenci, idareci, personel ve öğretim elemanlarının görüşlerine dayalı olarak Türk yükseköğretiminde açık ve uzaktan eğitimin akreditasyon düzeyini belirlemek ve alandaki eksiklikleri gidermeye yönelik öneriler geliştirmeyi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda; Açık ve uzaktan eğitim kurumlarının belirli standartlardan uzak olduğu ve bu alana yönelik yasal (bilimsel, idari, mali) düzenlemelerin yapılması gerektiği sonucuna varmıştır.

Şimşek (2012), “*Uzaktan Eğitimde Kalite Göstergeleri ve Teknoloji Temelli Uzaktan Eğitimin Bu Göstergeler Açısından Değerlendirmesi*” isimli çalışmada; teknolojiye dayalı uzaktan eğitimin kalitesini değerlendirmek için kullanılacak kalite göstergeleri geliştirmek ve literatürden kalite değerlendirme yöntem ve kriterlerine dayalı kalite göstergelerini içeren bir veri toplama aracı oluşturmayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda; teknoloji temelli uzaktan eğitimde kalitenin eğitsel etkililik, mali verimlilik, erişilebilirlik, öğretim elemanı doyumu ve öğrenci doyumu olmak üzere beş boyutta ele alınabileceğini göstermiştir.

Kaban ve Çakmak (2015), çalışmalarında; uzaktan eğitimin kalite boyutlarını ve standartlarını belirlemek için, kapsamlı bir alanyazın taraması ve doküman incelemesi yapılarak elde edilen verilere dayanarak uzman görüşlerine başvurulmuştur. Bu çalışma, uzaktan eğitimin kalite boyutlarının ve standartlarının belirlenmesinin önemini ve kullanılabilirliğini açıklamayı ayrıca uzaktan eğitim çalışanlarının görüşlerini ortaya koymayı hedeflemiştir. Araştırmanın sonucunda, belirlenen uzaktan eğitimde kalite standartları belirlemenin yararlı ve önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Tonbuloğlu ve Aydın (2015) tarafından gerçekleştirilen “*Uzaktan Eğitimde Kalite Standartları*” isimli akreditasyon kuruluşlarının uzaktan eğitimle ilgili yayınladıkları standartları inceleyen bu çalışma, aynı zamanda uzaktan eğitim veren üniversitelerin eğitim kalitesini belirleme ve geliştirme çalışmalarına dair öneriler sunmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda, akreditasyon kuruluşlarının uzaktan eğitim standartlarının incelenmesi yapılmıştır. Bunun yanı sıra, uzaktan eğitim sunan üniversitelerin eğitim kalitesini değerlendirmek ve geliştirmek için nasıl bir yaklaşım izlemeleri gerektiği konusunda öneriler sunulmuştur.

Can (2016), “*Açık ve Uzaktan Yükseköğretimde Akreditasyon*” isimli çalışmada; açık ve uzaktan yükseköğretimde akreditasyon uygulamalarını inceleyerek Türkiye’de bu uygulamaların uygulanabilirliğine yönelik öneriler geliştirmeyi hedeflemiştir. Alanyazın tarama tekniği kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmanın sonucunda, Türkiye’de açık ve uzaktan yükseköğretimde yasal ve pedagojik düzenlemelerin yanı sıra bağımsız akreditasyon kuruluşlarının oluşturulmasının önemli olduğu ve uluslararası deneyimlerden ve bilimsel araştırma bulgularından faydalanmanın sağlayabileceği önemli katkılar olduğu belirtilmiştir.

Demirel (2016), “*Uzaktan Eğitimin Akreditasyonu*” isimli araştırmasında akreditasyon süreçlerinin açık ve uzaktan eğitim programlarına hangi bağlamda uygulanabileceği ve belirlenen alanlarda nasıl kullanıldığı üzerine bir değerlendirme sunmaktadır. Araştırma, mevcut akreditasyon sistemlerinin belirlenmesine yönelik çalışmalara dayanarak, sorunlu alanların belirlenmesi ve bu sistemler için akreditasyonun kolaylaştırılmasına yönelik öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmada, akredite bir uzaktan öğrenme sisteminin kurulmasının önemli ve gereklilikleri belirtilmektedir. İlaveten, bu program ve uygulamaların kalite güvence sistemleriyle sürekli olarak geliştirilmesinin önemine vurgu yapılmaktadır.

Aksaraylı ve Pala (2019), çalışmalarında; uzaktan eğitimde kalitenin iyileştirme parametrelerini değerlendirmek amacıyla, SMART-AHP tabanlı SERVQUAL yaklaşımı temel alarak bir değerlendirme gerçekleştirmişlerdir. Bu bağlamda öğrencilerin aldıkları hizmetin kalitesine dair algı ve beklentilerini ölçmek amacıyla uzaktan eğitime uyarlanmış SERVQUAL ölçeği kullanmayı hedeflemiştir. Araştırmanın sonucunda, alanyazında ilk defa SERVQUAL ve SMART-AHP yöntemlerinin birlikte kullanıldığı ve kurumun hangi kalite boyutunda yapılacak iyileştirmelerin öğrencilerin algıladıkları hizmet kalitesini en çok artıracakını belirlemek için bütünleşik bir değerlendirme yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmanın, uzaktan eğitim hizmeti sunan kurumların yöneticilerine kalite iyileştirme stratejileri oluşturma konusunda rehberlik edebileceği düşünülmekte ve hizmet sunan ve alan tarafının birlikte ele alındığından gelecek çalışmalara yön verebilecek önemli bir çalışma olduğu ifade edilmektedir.

Yılmaz (2021), “*Fen Bilimleri Eğitimi Kapsamında Uzaktan Eğitimde Kalite Standartları ve Paydaş Görüşleri*” isimli çalışmasında; fen ve teknoloji eğitimi bağlamında uzaktan eğitime ilişkin kalitenin standartlarını ortaya koyma amacıyla tüm paydaşların görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda, tüm paydaşların uzaktan eğitim süreçlerinde uyum sağlama konusunda zamana ihtiyaç duydukları ve başlangıçta içerik tasarlama kısmında problemler yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, devam eden süreçlerde uzaktan eğitimin, öğretim hayatında önemli bir yer aldığı ve uzaktan eğitimde acil olarak uygulamaya koşulan zorunlu uygulamalarının daha nitelikli bir seviyeye ulaştığı görülmüştür.

Özen (2022), “*Yükseköğretimde Kalite Güvencesi ve Akreditasyon: Açık ve Uzaktan Eğitim*” isimli çalışmasında Türkiye'deki yükseköğretimin kalite güvence ve akreditasyon çalışmalarına ilişkin uzaktan eğitime yansımaları değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın sonucunda, açık ve uzaktan eğitim kurumlarının belli başlı standartlarına sahip olmaları ve bu standartları akreditasyon süreciyle güvence altına almaları gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca açık ve uzaktan eğitimde kalite güvence sistemleri ve akreditasyona ilişkin amaçlar ve faydaları gösteren bir tablo oluşturmuştur.

Yöntem

Bu çalışma, sosyal bilimlerin alt alanı olan açık ve uzaktan öğrenme bağlamında kalite, akreditasyon ve kalite standartları üzerine seçilmiş makalelerin nitel yöntemin anlatsal inceleme modelinde desenlenerek gerçekleştirilen bir derlemedir. Anlatsal inceleme, daha önce yayınlanmış çalışmaları tanımlamayı ve özetlemeyi amaçlamaktadır (Creswell, 2013, s. 45). Ayrıca anlatsal literatür tarama çalışmaları, belirli bir konu veya temanın bilimsel durumunu teorik ve bağlamsal bir bakış açısıyla tanımlayan ve tartışan yayınlardır. Bu tür inceleme makaleleri, incelemeyi yürütmek için kullanılan veri tabanı türlerini ve metodolojik yaklaşımları veya veri tabanları taraması sırasında alınan makalelerin dahil edilmesi için değerlendirme kriterlerini listelemez (Bernardo vd., 2007, s. 7). Anlatı incelemesi, kitaplarda ve elektronik veya kağıt tabanlı dergi makalelerinde yayınlanan literatürün eleştirel analizinden oluşur (Ferrari, 2015, s. 233). Anlatsal literatür incelemesi makaleleri, okuyuculara belirli bir konu veya tema hakkında güncel bilgi sağladıkları için sürekli eğitimde önemli bir role sahiptir. Ancak bu tür incelemeler, sistematik incelemelere kıyasla daha az odaklı olduğu için verilerin yeniden üretilmesine veya belirli araştırma sorularına yanıt verilmesine olanak tanıyacak metodolojik yaklaşımı tanımlamaz (Toker, 2022, s. 321). Bu derleme makaleleri normalde aşağıdaki başlıkları kullanarak nitel bir yaklaşım kullanır: Giriş, Gelişme (konuyu uygun şekilde bölmek ve tartışmak için gerekli alt başlıklar kullanılarak), Tartışma ve Kaynaklar (Ferrari, 2015). Bu bağlamda, çalışmada öğrenen kalite güvencesi, akreditasyon, kalite standartları kavramları ile ilgili çalışmalar incelenmekte, açık ve uzaktan öğrenme bağlamında sosyal bilimlerde kalite değerlendirilmektedir.

Bulgular

Cumhuriyetimizin 100 yılında ilgili literatür incelendiğinde; Türkiye'de uzaktan eğitimde kalite üzerine yapılan çalışmaların 2000'li yılların başından itibaren hız kazandığı özellikle 2010-2020 yılları arasında, Türkiye'de uzaktan eğitimde kalite konusunda çok sayıda çalışmanın gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak 2020'li yıllarda mevcut alanda bilimsel yayınların azaldığı ilgili literatürün analizinde göze çarpmaktadır. Ayrıca ilgili literatürün analizinde kalite kapsamında gerçekleştirilen çalışmalara yönelik bir sınıflamanın Şekil 3 'teki gibi olduğu görülmektedir.

Şekil 3. Kalite Çalışmalarına İlişkin Sınıflama

Şekil 3'te belirtilen bu çalışma kapsamındaki sınıflama bağlamında; açık ve uzaktan öğrenmede kalite alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde özellikle kalite standartlarının belirlenmesinde standart koyan bağımsız kuruluşlar, uzaktan eğitim birlikleri, kurumsal düzeyde standart belirleyen üniversiteler, kurumlar ve alanyazına bireysel olarak katkı sağlayan araştırmacıların çalışmalarını olarak ayırım yapılabileceği görülmektedir. Ayrıca çalışma kapsamında Türkiye'de açık ve uzaktan öğrenmede kaliteyi inceleyen çalışmaların anahtar kavramlarına ve yazım diline göre dağılımı Tablo 1 'de sunulmaktadır.

Tablo 1.

Türkiye'de Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Kalitesi Üzerine İncelenen Çalışmalara İlişkin Sayılar, Yayın Dilleri ve Anahtar Kavramlar

Dil	Anahtar Kavram	(n)
Türkçe	Kalite Güvencesi, Yönetimi	5
	Akreditasyon	4
	Kalite Standartları	3
	Toplam	12
İngilizce	Kalite Güvencesi, Yönetimi	3
	Akreditasyon	2
	Kalite Standartları	2
	Toplam	7
Toplam		19

İlgili tablo incelendiğinde Türkiye'de açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesi üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda belirli anahtar kavramlar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kavramlar; kalite güvencesi ve yönetimi, kalite standartları ve akreditasyon olarak ifade edilebilir. Ayrıca ilgili tabloda Türkçe dilinde yayımlanan çalışmaların İngilizce çalışmalara göre daha fazla olduğu da gözlemlenmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkiye'de uzaktan eğitimde kalite üzerine yapılan çalışmaların 2000'li yılların başından itibaren hız kazandığı özellikle 2010-2020 yılları arasında, Türkiye'de uzaktan eğitimde kalite konusunda çok sayıda çalışmanın gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu bulgular Demirel (2016) ve Özen (2022)'in çalışmaları ile paralellik göstermektedir. Ayrıca Türkiye'de açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesi üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda kalite güvencesi ve yönetimi, kalite standartları ve akreditasyon gibi belirli anahtar kavramlar üzerinde yoğunlaşıldığı ve uzaktan eğitimde kalite alanında standart belirleme işinin belirli kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu doğrultuda Yılmaz (2021), Tonbuluğlu ve Aydın (2015), Kaban ve Çakmak (2015)'in çalışmalarından elde ettikleri sonuçların mevcut çalışmanın bulguları ile örtüştüğü görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de açık ve uzaktan öğrenme alanında kalite çalışmalarının kalite güvence sistemleri ve akreditasyon kavramları ekseninde değerlendirildiği sonucuna varılmaktadır.

Açık ve uzaktan öğrenme, geleneksel sınıf ortamının dışında, öğrencilerin coğrafi ve zamansal kısıtlamaları aşarak bilgi ve becerileri edinmelerini sağlayan bir eğitim yöntemidir (Simonson vd., 2012, s. 19). Bu yöntemde, eğitim materyalleri ve etkileşimli öğrenme deneyimleri genellikle internet tabanlı teknolojiler aracılığıyla sunulur ve öğrenciler, kendilerine en uygun zamanda ve mekanda derslerini takip ederler. İlgili çalışma kapsamında Cumhuriyetimizin 100 yıllık sürecinde açık ve uzaktan öğrenme sistemindeki öğrenci sayılarının sürekli artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu bağlamda da Cumhuriyetimizin 100 yıllık sürecinin son çeyreğinde açık ve uzaktan öğrenme sistemimizde kalitenin önemli bir konu haline geldiği görülmektedir. Cumhuriyetimizin 100. yılında açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesi, önemli bir değerlendirme konusudur. Açık ve uzaktan öğrenme, teknolojinin hızlı gelişimiyle nitelik ve nicelik olarak büyük bir ivme kazanmakta ve giderek daha fazla öğrenciye eğitim fırsatları sunmaktadır.

Bu süreçte, açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesi ile ilgili yapılacak çalışmalar ve gelişmeler büyük bir önem taşımaktadır. Kaliteli açık ve uzaktan öğrenme, öğrencilerin etkili bir şekilde öğrenmelerini sağlayan, öğrenme çıktılarına destekleyen ve eğitim standartlarını karşılayan bir süreç olarak tanımlanabilir. Açık ve uzaktan öğrenmede kalite, öğrencilerin en iyi eğitim deneyimini elde etmeleri ve hedeflenen öğrenme çıktılarına ulaşmaları için önemli bir faktör olarak görülmektedir (Dziuban vd., 2015, s. 31). Kaliteli bir açık ve uzaktan öğrenme programı, öğrencilere etkili öğrenme materyalleri, öğretim yöntemleri ve destekleyici bir öğrenme ortamı sunmaktadır. Ayrıca kaliteli bir açık ve uzaktan öğrenme programı, öğrencilerin öğrenme sürecinde etkileşime geçmelerini, aktif katılımlarını teşvik etmelerini ve geri bildirim almalarını sağlamaktadır (Okur vd., 2019, s. 230). İyi tasarlanmış bir açık ve uzaktan öğrenme programı, öğrencilerin öğrenme gereksinimlerini karşılayacak çeşitli öğrenme materyalleri sunar, interaktif öğrenme araçları ve simülasyonlar aracılığıyla öğrenme deneyimlerini zenginleştirir.

Kaliteli bir açık ve uzaktan öğrenme programı, öğrencilerin eğitimlerine erişimde eşitlik sağlamaktadır (Taşkıran, 2017, s. 99). Ayrıca coğrafi veya zaman kısıtlamaları olan öğrencilerin eğitim fırsatlarından tam olarak yararlanmalarına olanak tanımaktadır. Bu sayede, farklı bölgelerden gelen öğrenciler aynı kaliteli eğitimi alabilir ve eğitim fırsatları daha geniş bir kitleye ulaşır. Kaliteli açık ve uzaktan öğrenme programları öğrenci başarısını da artırabilir ve öğrenci memnuniyetini yükseltebilir (Çengel, 2014, s. 23). Bu süreçte etkili bir öğretim ve değerlendirme süreci, öğrencilerin öğrenme hedeflerine ulaşmalarını destekleyebilir. Aynı zamanda, öğrencilere ihtiyaç duydukları destek ve rehberlik sağlanır, böylece öğrenciler motivasyonlarını korurlar ve başarılarını sürdürebilirler.

Sonuç olarak; açık ve uzaktan eğitim veren kurumların belirli kalite standartlarına sahip olması ve akredite olarak bunu güvence altına alması gerektiği düşünülmektedir. Kaliteli açık ve uzaktan eğitim hizmeti sunmak için akreditasyonun ciddi yararlar sağlayacağı öngörülmektedir. Bu sayede ilgili kurumun ya da programın ulusal ve uluslararası tanınırlığının artacağı, öğrenenler, öğretim elemanları ve diğer paydaşlar tarafından tercih edilen öncelikli kurumlar olacağı düşünülmektedir.

Tüm bu ifadeler bağlamında; Cumhuriyetimizin 100 yıllık döneminde yükseköğretimde sosyal bilimlerin alt alanı olan açık ve uzaktan öğrenmede kalite üzerine gerçekleştirilen çalışmalar, tanımlar, geliştirilen standartlar vb. ışığında; öğrencilere nitelikli açık ve uzaktan öğrenme ortamları sunmak, ülkemizin bu alanda uluslararası arenada rekabet edebilirliğini artırmak amacıyla şu öneriler sunulmaktadır:

- **Teknolojik Altyapının Güçlendirilmesi:** Açık ve uzaktan öğrenme için gerekli olan teknolojik altyapının güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Hızlı ve güvenilir internet erişimi, uygun donanım ve yazılımların sağlanması, öğrencilerin kesintisiz bir şekilde eğitim almasını destekler.
- **Öğretim Materyallerinin Çeşitlendirilmesi:** Kaliteli açık ve uzaktan öğrenme için çeşitli öğretim materyallerinin kullanılması önemlidir. Metinler, videolar, interaktif simülasyonlar, sesli sunumlar gibi farklı formatlardaki materyaller öğrenme deneyimini zenginleştirir ve öğrencilerin farklı öğrenme stillerine hitap edebilir.
- **Etkileşimi Artıran Öğrenme Ortamları Oluşturulması:** Kaliteli açık ve uzaktan öğrenme için etkileşimi artıran öğrenme ortamlarının oluşturulması önemlidir. Öğrencilerin birbirleriyle, öğretim elemanlarıyla ve içerikle etkileşime geçmelerini sağlayan forumlar, tartışma panoları, sanal sınıflar gibi araçlar kullanılabilir. Bu sayede öğrenciler aktif katılım sağlar ve öğrenme sürecine daha fazla dahil olurlar.
- **Öğrenci Desteğinin Sağlanması:** Kaliteli açık ve uzaktan öğrenme için öğrencilere gerekli desteğin sağlanması önemlidir. Öğrencilere rehberlik hizmetleri, teknik destek, akademik danışmanlık gibi imkanlar sunulmalıdır. Öğrencilerin sorularına hızlı cevap alabilmeleri ve gerektiğinde destek alabilmeleri, motivasyonlarını ve başarılarını artırabilir.
- **Değerlendirme ve Geri Bildirim Süreçlerinin Etkin Kullanılması:** Kaliteli açık ve uzaktan öğrenme için etkili değerlendirme ve geri bildirim süreçlerinin kullanılması önemlidir. Öğrencilerin çalışmalarının düzenli olarak değerlendirilmesi, hedeflenen öğrenme çıktularına ulaşıp ulaşılmadığının izlenmesini sağlar. Aynı zamanda, öğrencilere düzenli geri bildirim verilmesi, gelişimlerini destekler ve motivasyonlarını artırabilir.
- **Öğretim Elemanlarının Geliştirilmesi:** Kaliteli açık ve uzaktan öğrenme için öğretim elemanlarının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Öğretim elemanları, açık ve uzaktan öğrenme ortamında etkin bir şekilde öğretim yapabilmek için gerekli beceri ve bilgiye sahip olmalıdır.

Son olarak, Cumhuriyetimizin 100. yılında açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesi, eğitimde eşitlik, erişim ve fırsat eşitliği açısından büyük bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Açık ve uzaktan öğrenme, coğrafi, ekonomik veya sosyal engelleri aşarak herkese eğitim imkanı sunma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, Cumhuriyetimizin 100. yılında açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesi üzerindeki çalışmalara odaklanarak, eğitimde eşitlik ve erişim konularını güçlendirmenin önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Türkiye'nin gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşabilmesi adına açık ve uzaktan öğrenmenin kalitesi üzerindeki çalışmaların sürekli olarak devam etmesi ve yeniliklere açık olunması gerekmektedir. Teknolojik gelişmeler, pedagojik yaklaşımlar ve öğrenci ihtiyaçları da dikkate alınarak, açık ve uzaktan öğrenme süreçleri sürekli olarak iyileştirilmelidir.

Kaynakça

- Aktan, C. C. ve Gencel, U. (2010). Yükseköğretimde akreditasyon. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 137-146. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/oybd/issue/16336/333501>
- AUDAK, (2017). *Açık ve uzaktan öğretim programları değerlendirme ve akreditasyon derneği uygulama esasları*. Erişim Adresi: <https://docplayer.biz.tr/208543992-Audak-degerlendirme-ve-akreditasyon-uygulama-esaslari-yonergesi.html>
- Bakioğlu, A. (2009). *Çağdaş sınıf yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bayburt, B. ve Eğin, F. (2021). Teknoloji ve sanayideki gelişmelerin yansımaları olarak eğitim 4.0. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 16(2), 137-154. doi: 1 0.54860/beyder.1010372
- Belawati, T. (2010). Quality assurance. T.Belawati ve J.Baggaley (Eds.), *Policy and practice in Asian distance education* içinde (s. 49-60). New Delhi: SAGE.
- Bernardo W.M., Nobre M.R.C. ve Jatene F.B. (2004). A prática clinica baseada em evidências. Parte II: buscando as evidências em fontes de informação. *Rev Assoc Med Bras*. 50(1), 1-9. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/12961982/A_pr%C3%A1tica_cl%C3%ADnica_baseada_em_evid%C3%AAncias_parte_II_buscando_as_Evid%C3%AAncias_em_Fontes_de_Informa%C3%A7%C3%A3o
- Can, E. (2012). *Açık ve uzaktan eğitimde akreditasyon yeterlilik düzeyinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Can, E. (2016). Açık ve uzaktan yükseköğretimde akreditasyon. A. Metin Ger (Ed.), *Uluslararası Yükseköğretimde Yeni Eğilimler Kongresi: Değişime Ayak Uydurmak* içinde (s. 72-88). İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Yay. Erişim Adresi: <https://www.aydin.edu.tr/tr/akademik/fakulteler/egitim/Documents/Uluslararası%20Yüksek%20Öğretimde%20Yeni%20Eğilimler%20Kongresi-Değişime%20Ayak%20Uydurmak-2.pdf>
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası çerçevelere göre 21.yüzyıl becerileri ve eğitim sisteminde kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 3112-3134. Erişim Adresi: <http://www.itobiad.com/issue/39481/494286>.
- Çengel, M. (2014). *Uzaktan eğitimde öğrenci başarı ve memnuniyetini etkileyen faktörlerin incelenmesi: Sakarya Üniversitesi örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Demirel, E. (2016). Accreditation of distance learning. *Universal Journal of Educational Research*, 4(10), 2469-2476. doi: 10.13189/ujer.2016.041026.

- Dziuban, C., Moskal, P., Thompson, J., Kramer, L., DeCantis, G. ve Hermsdorfer, A. (2015). Student satisfaction with online learning: Is it a psychological contract?. *Journal of Asynchronous Learning Network*, 19(2), 1-15. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1062943.pdf>
- Efil, İ. (1996). *TKY ve toplam kaliteye ulaşmada önemli bir araç ISO 9000 kalite güvence E sistemi*, (2. bs.). Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları.
- Eurocons, (2020). *Akreditasyonun Uluslararası Boyutu*. Erişim Adresi: http://www.eurocons.com.tr/akreditasyon-bilgi_bankasiAKRED%C4%B0TASY%AOBOYUTU.html.
- Ferrari, M. (2015). Writing narrative style literature reviews. *Medical Writ.* 24, 230-235. doi: 10.1179/2047480615Z.000000000329
- Güler, M. ve Soyer, B. (2021). Yükseköğretimde yeniden yapılanma: Türk yükseköğretimde kalite güvence sisteminin gelişimi. *Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi*, 1(1), 45-89. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksydergi/issue/64787/990878>
- Johnson, S. D. ve Aragon, S. R. (2003). An instructional strategy framework for online learning environments. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 100, 31-43. Erişim Adresi: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/ace.117>
- Jung, I. ve Latchem, C. (2012). Quality assurance and accreditation in open and distance learning. In I. Jung ve C. Latchem (Eds.), *Quality assurance and accreditation in distance education and e-learning: models, policies and research* içinde (s. 13-22). Newyork, NY: Routledge.
- Jung, I., Wong, T. M., Li, C., Baigaltugs, S., ve Belawati, T. (2011). Quality assurance in Asian distance education: diverse approaches and common culture. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 12(6), 63-83. doi: <https://doi.org/10.19173/irrodl.v12i6.991>
- Kaban, A. ve Çakmak, E. K. (2016). Uzaktan eğitim kalite standartlarının belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(2), 719-736. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/22590/241286>
- Koçdar, S. (2011), *Uzman görüşlerine göre Türkiye’de uzaktan eğitim programlarının akreditasyonu* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Liber, O. ve Olivier, B. (2003). Learning content interoperability standards. A. Littlejohn (Ed.), *Reusing onlineresources: A sustainable approach to eLearning* içinde (s. 144-175). London: Kogan Page
- Mahiroğlu, A. ve Buluç, B. (1999). Eğitimde toplam kalite yönetimi ve kalite yönetiminin araçları. *Politeknik Dergisi*, 2(1), 1-23. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/314280824_Egitimde_toplam_kalite_yonetimi_ve_kalite_yonetiminin_araclari
- Oakes, P. J., Haslam, S. A. ve Reynolds, K. J. (1999). Social categorization and social context: Is stereotype change a matter of information or of meaning? D. Abrams ve M. A. Hogg (Eds.), *Social identity and social cognition* içinde (s. 55-79). Blackwell Publishing.

- Okur, M. R. , Paşaoğlu Baş, D. ve Uça Güneş, E. P. (2019). Açık ve uzaktan öğrenmede öğrenimi bırakma sebeplerinin incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 225-235. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/higheredusci/issue/61509/918469>
- Özen, E. (2022). *Çevrimiçi eğitimde öğrenen destek hizmetleri kalite boyutları ve ölçümü: Bir ölçek geliştirme çalışması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Özen, E. (2022). Yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon: Açık ve uzaktan eğitim. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 87-93. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/68353/1036014>
- Sağlam, P. D. M., Özüdoğru, F. ve Çıray, F. (2011). Avrupa Birliği eğitim politikaları ve Türk eğitim sistemine etkileri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 87-109. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/13707/165953>
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M. ve Zvacek, S. (2012). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education (5th ed.)*. Boston, MA: Pearson Education.
- Şimşek, M. (2004). *Toplam Kalite Yönetimi*. 4. Baskı. İstanbul: Alfa.
- Şimşek, N. (2012). Uzaktan eğitimde kalite göstergeleri ve teknoloji temelli uzaktan eğitimin bu göstergeler açısından değerlendirilmesi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 11(21), 1-24. Erişim Adresi: http://www.ebuline.com/pdfs/21sayi/ebu21_1.pdf
- Şişman, M. (2005). *Eğitim bilimlerine giriş*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Taşkıran, A. (2017). Dijital çağda yükseköğretim. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 96-109. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/34114/377387>
- Tezsürücü, D. ve Bursalıoğlu, S. A. (2013). Yükseköğretimde değişim: Kalite arayışları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 97-108. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksusbd/issue/10273/126042>
- Toker, A. (2022). Bir Araştırma Metodolojisi Olarak Sistemik Literatür İncelemesi: Meta-Sentez Yöntemi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, AÜSBD Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Özel sayısı*, 313-340. DOI: 10.18037/ausbd.1227360
- Uysal, Ö. (2011). *Meslek yüksekokullarında çevrimiçi derslerin kalite standartlarına yönelik bir araştırma*, (Yayımlanmış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yılmaz, A. (2021). Fen bilimleri eğitim kapsamında uzaktan eğitimde kalite standartları ve paydaş görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (42), 26-50. doi: 10.33418/ataunikkefd.850063
- YÖK, (2007). *Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi*. Erişim Adresi: <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Turkiyenin-yuksekogretim-stratejisi.pdf>

- YÖK, (2004). *Türk yükseköğretiminin bugünkü durumu*. Erişim Adresi: <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Turk-yuksekogretiminin-bugunku-durumu-kasim-2004.pdf>
- YÖK, (2014). *Yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitime ilişkin usul ve esaslar*. Erişim Adresi: https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Uzaktan_ogretim/yuksekogretim-kurumlarinda-uzaktan-ogretime-iliskin-usul-ve-esaslar.pdf.
- YÖKAK, (2020). *Uzaktan eğitimde kalite güvencesi ölçütleri ve değerlendirme rehberi*. Erişim Adresi: <https://yokak.gov.tr/uzaktan-egitimde-kalite-guvenesi-olcutleri-ve-degerlendirme-rehberi-2020-156>.

Extended Abstract

Purpose

As we enter the 100th anniversary of our Republic in 2023, it is seen that the interest and demand for open and distance learning continues to increase. The increasing use of web-based technologies in education, the rise of flexible learning environments, and the widespread adoption of online learning have all contributed to the growing importance of quality in open and distance learning (ODL). The COVID-19 pandemic has further accelerated this trend, as many educational institutions have been forced to move their courses online. As a result, the issue of quality in ODL is now on the agenda in Turkey, as it is in many other countries. In addition to evaluating Turkey's past performance in ODL, it is also important to research the trends for the coming years. This will help to ensure that Turkey is well-positioned to meet the challenges and opportunities of the digital age. In addition, it is important to determine the current situation of our country on the quality of open and distance learning by the 100th anniversary of our Republic and to ensure that our country becomes more competitive in this field through various improvements to be made in the following period. In the context of all these statements; it is aimed to make a situational determination of the quality of open and distance learning from the data obtained through the review of scientific studies published on quality in social sciences and distance learning, and to provide clues about how future studies should be conducted in order to increase the quality of education in our country.

Design and Methodology

The study is designed with the narrative analysis model of the qualitative research method. Narrative review consists of critical analysis of literature published in books and electronic or paper-based journal articles. Narrative literature review articles have an important role in continuing education as they provide readers with up-to-date information on a particular topic or theme. However, such reviews do not define the methodological approach that would allow reproducing data or answering specific quantitative research questions. In this context, this study examines studies related to the concepts of learner quality assurance, accreditation, quality standards and evaluates quality in social sciences on the axis of open and distance education.

Findings

When the literature on the 100th anniversary of our Republic is analysed; it is seen that the studies on quality in distance education in Turkey have gained momentum since the beginning of the 2000s, especially between 2010-2020, and many studies on quality in distance education in Turkey have been realized. However, it is noticeable in the analysis of the relevant literature that scientific publications in the current field decreased in the 2020s. In this process, studies and developments related to the quality of open and distance learning are of great importance. Quality open and distance learning can be defined as a process that enables students to learn

effectively, supports learning outcomes and meets educational standards. Quality in open and distance learning is seen as an important factor for students to get the best educational experience and achieve the targeted learning outcomes. A quality open and distance learning program provides students with effective learning materials, teaching methods and a supportive learning environment. In addition, a quality open and distance learning program enables students to interact in the learning process, encourage their active participation and receive feedback. A well-designed open and distance learning program offers a variety of learning materials to meet students' learning needs and enriches their learning experience through interactive learning tools and simulations.

Implications

In the light of the studies, definitions, developed standards, etc. on quality in open and distance learning, which is a sub-field of social sciences in higher education in the 100-year process of our Republic; open and distance learning processes need to be continuously improved by taking into account technological developments, pedagogical approaches and student needs in order to provide students with qualified open and distance learning environments and to increase the competitiveness of our country in the international arena in this field. An effective teaching and assessment process can support students to achieve their learning goals. At the same time, students are provided with the support and guidance they need so that they can stay motivated and sustain their success. In addition, in order for Turkey to reach the level of developed countries, it is recommended that studies on the quality of open and distance learning should continue continuously and be open to innovations.

Originality

The fact that there is no other study in the glorious 100-year history of the Republic of Turkey that determines the current status of quality processes and studies in open and distance learning and provides recommendations shows the originality of the study. In addition, the fact that the study focuses on studies on the quality of open and distance learning and states that it is important to strengthen equality and access issues in education can be stated as an indicator of its originality.

Araştırmacı Katkısı: Emin ÖZEN (%100).